

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله اخلاق اسلام ۶

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و الصلاة و السلام على
رسول الله و على آله و اصحابه الى يوم الدين و
اما بعد :

مسلمان مهربان است و مهربانی یکی از اخلاق او است، زیرا منشأ رحمت صفای باطن و طهارت روح است، و مسلمان بدلیل انجام دادن کار خیر (اعمال صالح) و دوری از بدی و پرهیز از مفسد همواره با باطنی پاک و روحی پالایش شده زندگی می کند، هر کس چنین حالتی را داشته باشد، عطف و مهربانی هرگز از او جدا نمی شود. اینجا است که مسلمان مهربانی و عطف را دوست دارد و مهربانی می کند و دیگران را بدان توصیه می نماید، و دعوت می دهد و این گفته خدا را تحقق می بخشد،

﴿ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ۖ اُولَٰئِكَ اُصْحَبُ اَلْيَمِينَةِ﴾ (البقره: ۱۷۷-۱۷۸).

«سپس شد از جمله کسانی که ایمان آورده اند و پیرامون صبر و ترحم همدیگر را وصیت کرده اند و اینان کسانی هستند که پرونده اعمال شان به دست راست داده می شود». مسلمان برای تحقق بخشیدن به گفته رسول اکرم صلی الله علیه وسلم همواره در صدد ترحم بر دیگران است و می فرماید: «إِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مَنْ عْبَادَهُ الرَّحْمَاءُ» «همانا خداوند بر بندگان مهربانش، مهربانی می کند» و می فرماید: «ارْحَمُوا مَنْ فِي الْأَرْضِ يَرْحَمَكُمُ مَنْ فِي السَّمَاءِ» «بر اهل زمین رحم کنید تا اهل آسمان بر شما رحم کند»، و

می فرماید: «مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمَ» «هر کس بر دیگران رحم نکند بر او رحم نخواهد شد»، (طبرانی و حاکم). و می فرماید: «لَا تُلَازِعُ الرَّحْمَةَ إِلَّا مَنْ شَقِيَ» «مهربانی سلب نمی شود مگر از کسیکه سنگدل باشد»، و می فرماید: «مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَّى» «مؤمنان در دوستی و مهربانی با همدیگر مانند جسد واحدی هستند، هرگاه یک عضو از آن دچار ناراحتی گردد، تمام اعضاء آن بخاطر ناراحتی مواجه با تب و بی خواب می شوند».

سعدی این حدیث را در کالبد شعر اینطور سروده است:
بنی آدم اعضای یک دیگرند
که در آفرینش زیک گوهرند
چو عضوی بدرد آورد روزگار
دگر عضوها را نماند قرار

اما رحمت و مهربانی هر چند که ماهیت آن نرم دلی و عطف نفس است که مقتضی مغفرت و احسان است، ولی چنین نیست که در دنیای خارج، مظاهر و علائمی نداشته و یک عاطفه مجردی باشد، بلکه، دارای آثار خارجی و مظاهر واقعی است، که در عالم شهادت تجسم پیدا می کنند. از جمله آثار و علامت خارجی رحمت، عفو در برابر لغزش ها، آمرزش در برابر خطاها است، یاری رساندن به بلادیدگان، مساعدت به مستضعفان، تغذیه گرسنگان، پوشانیدن برهنگان، معالجه بیماران، غمخواری غم زدگان همه اینها از

جمله آثار تجسمی و عینی رحمت هستند. برخی دیگر از نمونه‌های تجسمی و عینی رحمت بشرح زیر هستند:

۱- امام بخاری از حضرت انس رضی الله عنه نقل می‌کند، می‌گوید: همراه با رسول الله صلی الله علیه وسلم به خانه ابویوسف آهنگر رفتیم. همسر ابویوسف، ابراهیم، فرزند رسول الله را شیر می‌داد رسول اکرم صلی الله علیه وسلم، ابراهیم را در آغوش گرفته، بوسه زد و بوئید. دفعه بعد، زمانی به خانه او رفتیم که، ابراهیم در حال جان دادن بود. اشک از چشمهای رسول اکرم صلی الله علیه وسلم سرازیر شد، عبدالرحمن ابن عوف خطاب به رسول اکرم صلی الله علیه وسلم عرض کرد، تو نیز یارسول الله صلی الله علیه وسلم؟ بعد رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرمود: «جاری شدن اشک، نشانی از رحمت و مهربانی است» بعد فرمود:

«إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ، وَالْقَلْبَ يَحْزَنُ، وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يَرْضَى رَبُّنَا، وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ يَا إِبْرَاهِيمَ لَمَحْزُونُونَ»

«چشم اشک می‌ریزد، دل اندوهگین است ولی بر زبان نمی‌آوریم سوای آنچه را که مورد رضایت و خشنودی پروردگار است، ای ابراهیم همانا به جدائی تو غمگین هستم». (بخاری). آری، زیارت کردن رسول الله صلی الله علیه وسلم طفل شیرخوار را، در حالی که کودک در خانه دایه‌اش بود و رسول الله صلی الله علیه وسلم او را بوسه گرفت و بوئید و روی زانو نشاند، بعد در حالی که کودک داشت جان می‌داد، رسول الله صلی الله علیه وسلم به عیادتش تشریف برد، بعد اشکهای رسول الله صلی الله علیه وسلم سرازیر شد، همه اینها حکایت از رقت و رحمتی دارند که در قلب مبارک رسول اکرم صلی الله علیه وسلم بود.

۲- امام بخاری از ابوهریره رضی الله عنه نقل می‌کند که: رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرمود: شخصی تشنه شد، داخل چاه رفت و آب نوشید وقتی بیرون آمد، سگی را دید که از فرط تشنگی، خاکهای مرطوب را می‌لیسید. با خود گفت: تشنگی را که من با آن مواجه بودم، این حیوان نیز از آن رنج می‌برد. جوراب (چرمی) خود را پر از آب کرد و به دهان گرفت، از چاه بیرون آمد و سگ را سیراب کرد و خدا را سپاس گفت، خداوند او را بخاطر همین، مورد مغفرت قرار داد. صحابه عرض کردند، ای پیامبر صلی الله علیه وسلم خدا اگر خدمت به چهارپایان نیز موجب اجر و پاداش است؟ پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمود: «خدمت به هر موجود زنده موجب اجر است» پس رفتن شخص در چاه و تحمل زحمت کشیدن آب و آب‌دادن به سگ تشنه، همه اینها حکایت از عطف و مهربانی آن مرد دارد، اگر چنین نبود، ایشان آنهمه زحمت را متحمل نمی‌شد.

در روایتی دیگر که آنرا نیز بخاری روایت کرده است، پیامبر می‌فرماید: زنی بخاطر گریه‌ای دچار عذاب گردید؛ گریه را حبس کرد، نه به آن آب داد و نه غذا و نه آن را رها کرد تا از حشرات زمین بخورد، نهایتاً گریه جان داد و آن زن بخاطر همین عمل به دوزخ رفت.

آری، عمل این زن از مظاهر سنگدلی و عدم مهربانی و عطف در قلب است، حقا که رحمت سلب نمی‌شود مگر از دل انسانهای سخت‌دل.

۳- بخاری به نقل از قتاده می‌فرماید: رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرمود: من گاهی قصد اطاله نماز را دارم، در اثناء نماز صدای گریه کودکی به گوشم می‌رسد، نماز را

کوتاه می‌خوانم. زیرا می‌دانم که مادرش در اثر گریه کودکش، مضطرب‌الحال می‌شود.

منصرف شدن رسول اکرم صلی الله علیه وسلم از طولانی کردن نمازی که تصمیم به طولانی کردن آن گرفته است، و دلسوزی و غمگین شدن مادر در اثر گریه کودک، سرچشمه از شفقت و رحمتی است که خداوند در دل‌های بندگان مهربانش بودیعت گذاشته است.

۴- روایت است که حضرت زین العابدین رضی الله عنه داشت به مسجد تشریف می‌برد. شخصی او را ناسزا گفت، خادم‌ان حضرت خواستند او را تنبیه کنند و انتقام گیرند، حضرت زین العابدین رضی الله عنه بخاطر عطف و مهربانی که داشت، آنها را از این اقدام منع کرد. بعد خطاب به آن شخص که به او ناسزا گفته بود، فرمود: ای بنده خدا! من بدتر از آن هستم که تو می‌گویی، آنچه را که تو از من، می‌دانی کمتر است از آنچه که نمی‌دانی، اگر در این ناسزاگویی مطلبی داری، بگو. آن مرد شرم‌منده شد، حضرت امام پیراهن خود را بر تن او کرد و هزار درهم باو عنایت فرمود.

این گذشت و این احسان قطعا از نشانه‌های آشکار رحمت و عطفی است که خداوند آن را در دل نواده رسول اکرم گذاشته بود.

**وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله
وصحبه أجمعین.**
وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین.